

POSTANOWIENIE

27 listopada 2024 r.

Sąd Najwyższy w Izbie Cywilnej w składzie:

SSN Dariusz Dończyk

na posiedzeniu niejawnym 27 listopada 2024 r. w Warszawie

w sprawie z wniosku J.M.

z udziałem P. spółki akcyjnej w K.

o ustanowienie służebności przesyłu,

na skutek skargi kasacyjnej J.M.

od postanowienia Sądu Okręgowego w Poznaniu

z 23 czerwca 2023 r., II Ca 24/23,

1. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania;

2. zasądza od wnioskodawcy J.M. na rzecz uczestnika postępowania P. spółki akcyjnej w K. kwotę 240 (dwieście czterdzieści) złotych tytułem zwrotu kosztów postępowania kasacyjnego z odsetkami, w wysokości odsetek ustawowych za opóźnienie w spełnieniu świadczenia pieniężnego, za czas po upływie tygodnia od dnia doręczenia wnioskodawcy odpisu niniejszego orzeczenia do dnia zapłaty.

A.G.

UZASADNIENIE

Określone w art. 398⁴ § 2 w zw. z art. 13 § 2 k.p.c. wymaganie uzasadnienia w skardze kasacyjnej wniosku o przyjęcie jej do rozpoznania zostaje spełnione, jeśli skarżący wykaże, że w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub

wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona. Cel wymagania przewidzianego w art. 398⁴ § 2 k.p.c. może być zatem osiągnięty jedynie przez powołanie i uzasadnienie istnienia przesłanek o charakterze publicznoprawnym, które – zgodnie z art. 398⁹ § 1 w zw. z art. 13 § 2 k.p.c. – będą mogły stanowić podstawę oceny skargi kasacyjnej pod kątem przyjęcia jej do rozpoznania. Na tych jedynie przesłankach Sąd Najwyższy może oprzeć rozstrzygnięcie w kwestii przyjęcia bądź odmowy przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

W skardze kasacyjnej wniesionej od postanowienia Sądu Okręgowego w Poznaniu z 23 czerwca 2023 r., sygn. akt II Ca 24/23, pełnomocnik wnioskodawcy J.M. wniósł o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania na podstawie art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c.

W jego ocenie zachodzi potrzeba wykładni przepisów wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, to jest: art. 244 k.c. oraz art. 292 k.c. w związku z art. 172 § 1 k.c. w związku z art. 285 § 1 i 2 k.c. w związku z art. 352 § 1 k.c. dopuszczająca istnienie w stanie prawnym obowiązującym od 1 stycznia 1965 r. do 2 sierpnia 2008 r. służebności gruntowej „o treści odpowiadającej służebności przesyłu” oraz możliwość doliczenia czasu posiadania takiej służebności do czasu niezbędnego do zasiedzenia służebności przesyłu. Zachodzi również potrzeba wykładni tych przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości jako dopuszczających istnienie we wskazanym stanie prawnym służebności gruntowej „o treści odpowiadającej służebności przesyłu” oraz możliwość doliczenia czasu jej posiadania do czasu niezbędnego do zasiedzenia służebności przesyłu. Wątpliwości skarżącego w zakresie wykładni wskazanych przepisów prawnych potwierdzać mają poza dwoma orzeczeniami Sądu Najwyższego (III CZP 108/22 i V CSKP 69/21) i kilkoma orzeczeniami sądów powszechnych, także przywołane pytania skierowane do Trybunału Konstytucyjnego (P 10/16).

Ponadto pełnomocnik wniósł o przyjęcie skargi na tej podstawie z uwagi na rozbieżności w orzecznictwie w zakresie daty rozpoczęcia biegu terminu zasiedzenia służebności gruntowej o treści odpowiadającej służebności przesyłu (daty rozpoczęcia posiadania tej służebności), odwołując się do zarzutu nr 6 z

podstaw skargi. Wnioskodawca wskazał, że data ta wywołuje rozbieżności w orzecznictwie, zarzucając naruszenie art. 292 k.c. w zw. z art. 285 k.c., art. 172 k.c. oraz art. 352 k.c. poprzez błędną wykładnię i bezzasadne przyjęcie, że data biegu terminu zasiedzenia rozpoczyna się z chwilą zajęcia nieruchomości przez przedsiębiorcę przesyłowego i rozpoczęcia prac związanych z wznoszeniem urządzeń służących do przesyłania energii elektrycznej, zamiast z chwilą podłączenia urządzeń przesyłowych do sieci przesyłowej.

Powołanie jako przyczyny kasacyjnej potrzeby wykładni przepisów prawa, zatem określonej przez art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c., wymaga w szczególności wykazania przez stronę skarżącą, że chodzi o wykładnię przepisów prawa, których treść i znaczenie nie zostały dostatecznie wyjaśnione w dotychczasowym orzecznictwie lub, że istnieje potrzeba zmiany ich dotychczasowej wykładni, sprecyzowania, w drodze stosownego jurydycznego wywodu, na czym owe wątpliwości polegają, a także że mają one poważny oraz rzeczywisty charakter i ich rozstrzygnięcie wiąże się z rozpatrywaną sprawą i jest istotne z punktu widzenia wyniku postępowania oraz publicznoprawnych funkcji skargi kasacyjnej. Innymi słowy, dla wykazania przyczyny kasacyjnej z art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c., konieczne jest nie tylko wskazanie na potrzebę interpretacji określonego przepisu prawa, ale też sprecyzowanie, poprzez adekwatny wywód jurydyczny, z czego potrzeba ta wynika i jakie motywy zaważyły na tym, że dotychczasowy dorobek doktryny i orzecznictwa jest w tej mierze niewystarczający. Jeżeli, natomiast, podstawą wniosku w tym zakresie jest twierdzenie o występujących w orzecznictwie sądowym rozbieżnościach wynikających z dokonywania przez sądy różnej wykładni przepisu, konieczne jest wskazanie rozbieżnych orzeczeń, dokonanie ich analizy i wykazanie, że rozbieżność wynika z różnej wykładni przepisu (zob. m.in. postanowienia z 15 października 2002 r., II CZ 102/02, niepubl., z 28 marca 2007 r., II CSK 84/07, niepubl., z 8 lipca 2008 r. I CSK 111/08, niepubl., z 20 listopada 2015 r., III CSK 269/15, niepubl., z 20 maja 2016 r., V CSK 692/15, niepubl., z 3 sierpnia 2017 r., IV CSK 85/17, niepubl., z 7 grudnia 2017 r., I CSK 499/17, niepubl. i z 26 kwietnia 2018 r., IV CSK 571/17, niepubl.). Wypada również dodać, iż nie istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych (art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c.), analogicznie jak nie występuje w sprawie istotne zagadnienie prawne (art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c.), jeżeli

Sąd Najwyższy zajął już stanowisko w kwestii tego zagadnienia prawnego lub wykładni przepisów i wyraził swój pogląd we wcześniejszych orzeczeniach, a nie zachodzą żadne okoliczności uzasadniające zmianę tego poglądu (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z 16 stycznia 2003 r., I PK 230/02, z 12 grudnia 2008 r., II PK 220/08, z 19 marca 2012 r., II PK 294/11).

Skarżący – w ramach podanej przyczyny przedsądu – nie przedstawił przekonujących argumentów przemawiających za potrzebą dokonania wykładni przepisów prawa materialnego. Przepisy, których miałyby dotyczyć wątpliwości interpretacyjne, mają bogate i utrwalone orzecznictwo. W skardze kasacyjnej nie uzasadniono w przekonujący sposób, że ich utrwalona wykładnia powinna z jakichś powodów ulec zmianie.

Odnosząc się do pierwszej grupy przepisów, wskazane przez skarżącego przepisy nie spełniają powyższych wymogów konstrukcyjnych. Należy podkreślić, na co sam skarżący zwrócił uwagę w uzasadnieniu wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania, że kwestia dopuszczalności nabycia w drodze zasiedzenia służebności gruntowej o treści odpowiadającej służebności przesyłu przed dniem 3 sierpnia 2008 r. jest szeroko prezentowana w orzecznictwie Sądu Najwyższego. Stanowisko Sądu Najwyższego jest ugruntowane i w zasadzie jednolite. Kwestia ta została rozstrzygnięta w uchwale Sądu Najwyższego z 22 maja 2013 r., III CZP 18/13, w której przyjęto, że przed dniem wejścia w życie art. 305¹-305⁴ k.c. było dopuszczalne nabycie w drodze zasiedzenia na rzecz przedsiębiorcy służebności odpowiadającej treścią służebności przesyłu oraz, że okres występowania na nieruchomości stanu faktycznego odpowiadającego treści służebności przesyłu przed dniem wejścia w życie wymienionych wyżej przepisów podlega doliczeniu do czasu posiadania wymaganego do zasiedzenia tej służebności. W uzasadnieniu powołanej uchwały Sąd Najwyższy odniósł się zarówno do kwestii charakteru służebności, której okres zasiedzenia minął przed dniem wejścia w życie przepisów o służebności przesyłu, jak również do podnoszonych w skardze kasacyjnej wątpliwości co do zgodności przyjętych konstrukcji prawnych z Konstytucją. Podobne stanowisko do zajętego w powołanej uchwale zostało wyrażone także w uchwale Sądu Najwyższego z 27 czerwca 2013 r., III CZP 31/13, według której spółka wodna mogła nabyć przed wejściem w życie

art. 305¹-305⁴ k.c. w drodze zasiedzenia służebność gruntową odpowiadającą treścią służebności przesyłu. (zob. wśród licznych postanowienia Sądu Najwyższego: z 27 maja 2015 r., II CSK 642/14, z 10 lipca 2008 r., III CSK 73/08, z 24 sierpnia 2018 r., II CSK 190/18, z 12 września 2018 r., II CSK 876/16, z 28 maja 2019 r., II CSK 593/18, z 13 kwietnia 2017 r., I CSK 261/16, z 9 listopada 2018 r., V CSK 502/17, z 30 czerwca 2023 r., I CSK 3108/22). Skarżący w zaprezentowanym wywodzie, poza powołaniem się na dwa orzeczenia Sądu Najwyższego zapadłe w latach 2021-2023 oraz siedem orzeczeń sądów powszechnych, nie wykazał, że w zakresie wykładni wskazanych przepisów brak jest aktualnie jednolitego orzecznictwa. Odmienny pogląd wyrażony przez Sąd Najwyższy w uzasadnieniu postanowienia z 24 lutego 2023 r., III CZP 108/22 – abstrahując od oceny prawidłowości składu, w którym doszło do jego wydania w świetle uchwały składu połączonych Izb Cywilnej, Karnej oraz Pracy i Ubezpieczeń Społecznych z 23 stycznia 2020 r., BSA I-4110-1/20 (OSNC 2020, nr 4, poz. 34), wyroku Naczelnego Sądu Administracyjnego z 6 maja 2021 r., II GOK 2/18, wyroku Europejskiego Trybunału Praw Człowieka z 3 lutego 2022 r., skarga nr 1469/20, *Advance Pharma Sp. z o.o. przeciwko Polsce* oraz wyroku Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej oraz wyroku Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej z 7 listopada 2024 r., C-326/23, ECLI:EU:2024:940 - którym odmówiono podjęcia uchwały w sprawie, uznając, że przedstawione zagadnienie nie było niezbędne dla jej rozstrzygnięcia, nie podzielił założenia, że przed dniem 3 sierpnia 2008 r. mógł biec termin zasiedzenia służebności o treści odpowiadającej służebności przesyłu. Organ uznał, że stanowisko sądu niższej instancji jest zgodne z dominującą linią orzecniczą Sądu Najwyższego, ale sprzeczne z podstawowymi zasadami prawa rzeczowego i budzące wątpliwości co do zgodności z Konstytucją oraz Konwencją o Ochronie Praw Człowieka. Sędziowie Sądu Najwyższego przychyliłi się do poglądu, że przed nowelizacją kodeksu cywilnego nie mógł biec termin zasiedzenia takiej służebności, a „rolą sądów nie jest zastępowanie ustawodawcy”. Chodzi o wskazane przez skarżącego postanowienie Sądu Najwyższego z 14 października 2021 r., V CSKP 69/21. Jednocześnie zgłoszono zdanie odrębne, że odejście od dotychczasowej linii orzecniczej powinno być skutkiem uchwały powiększonego składu Sądu

Najwyższego. Do tego stanowiska odniesiono się w krytycznej glosie Małgorzaty Balwickiej-Szczyrba, opublikowanej na łamach czasopisma naukowego, opublikowanego w formie elektronicznej na stronie internetowej: [Nieruchomości@.2023/4/67-80](#). Zawisła w Trybunale Konstytucyjnym sprawa, na którą powołuje się skarżący (P 10/16), jak sam wskazuje, nie została dotychczas rozpoznana, a tym samym nie została zakończona orzeczeniem podważającym konstytucyjność przepisów leżących u podstaw przyjmowanego w orzecznictwie Sądu Najwyższego rozwiązania. Dodać należy, iż po wydaniu orzeczenia z 24 lutego 2023 r., III CZP 108/22 Sąd Najwyższy podtrzymał dotychczasową linię orzecniczą wskazaną przez skarżącego w ramach zagadnienia prawnego w postanowieniu z 8 listopada 2024 r., II CSKP 2308/22, odnosząc się także do zgodności zajętego stanowiska z odpowiednimi normami prawnymi wyrażonymi w Konstytucji.

Skarżący nie wykazał też potrzeby dokonania wykładni wskazanych przepisów prawnych z uwagi na rozbieżności w orzecznictwie dotyczące daty rozpoczęcia biegu terminu zasiedzenia służebności gruntowej o treści odpowiadającej służebności przesyłu (daty rozpoczęcia posiadania tej służebności). W tym zakresie w uzasadnieniu wniosku ograniczył się do przedstawienia trzech stanowisk prezentowanych w orzecznictwie Sądu Najwyższego, wskazując na: chwilę zajęcia cudzego gruntu w celu rozpoczęcia budowy urządzenia przesyłowego, moment rozpoczęcia eksploatacji urządzeń przesyłowych oraz datę samego podłączenia urządzeń przesyłowych, powołując orzeczenia. Jednakże dostatecznie nie wykazano, iż w tej materii problemowej występują rozbieżności interpretacyjne w doktrynie i orzecznictwie, które wymagałyby aktualnie aktywności orzeczniczej Sądu Najwyższego realizowanej w postępowaniu kasacyjnym (zob. postanowienia Sądu Najwyższego: z 6 kwietnia 2023 r., II CSKP 637/22, z 20 grudnia 2022 r., I CSK 3465/22, wyrok Sądu Najwyższego z 18 sierpnia 2017 r., IV CSK 609/16, postanowienia Sądu Najwyższego: z 24 maja 2013 r., V CSK 287/12, V CSK 440/12, z 6 kwietnia 2018 r., IV CSK 544/17, z 6 czerwca 2018 r., III CSK 60/18, z 12 marca 2019 r., II CSK 462/18, z 8 października 2020 r., II CSK 782/18). Obecnie nieruchomość można obciążyć na rzecz przedsiębiorcy prawem do korzystania z niej w oznaczonym zakresie także wtedy, gdy przedsiębiorca

zamierza dopiero wybudować urządzenia do przesyłania energii (art. 305¹ k.c.). Z tej przyczyny faktyczne władanie cudzą nieruchomością w czasie budowania takich urządzeń spełnia wymaganie określone w art. 292 k.c. w zw. z art. 305⁴ k.c. Ograniczenia we władaniu przez właściciela nieruchomości ujawniają się niewątpliwie już wtedy, gdy przedsiębiorca zajął oznaczoną część tej nieruchomości i rozpoczął prace związane z wznoszeniem urządzeń służących do przesyłania wody, ścieków gazów energii elektrycznej, czy ciepłej. Już wtedy właściciel, jeżeli sprzeciwia się takiemu stanowi rzeczy, może podjąć działania zmierzające do tego, aby przedsiębiorca zaprzestał naruszenia jego władztwa (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z 6 kwietnia 2023 r., II CSKP 637/22). Analogiczne stanowisko jest uzasadnione także w okresie poprzedzającym wprowadzenie do porządku prawnego służebności przesyłu w odniesieniu do służebności gruntowej o treści służebności przesyłu. Wprawdzie w części orzeczeń Sądu Najwyższego, przyjmuje się, że początek biegu zasiedzenia tego rodzaju służebności należy wiązać z rozpoczęciem eksploatacji urządzeń przesyłowych (zob. postanowienia Sądu Najwyższego z 12 lutego 2015 r., IV CSK 293/14, z 15 kwietnia 2016 r., I CSK 226/15 oraz z 9 listopada 2018 r., V CSK 502/17), ale skarżący nie przedstawił argumentów uzasadniających weryfikację dominującego poglądu oraz jego zmiany w kierunku związania początku terminu zasiedzenia z datą podłączenia urządzeń przesyłowych, ograniczając się do przywołania tychże orzeczeń i ich fragmentów oraz krótkiego własnego komentarza. Nie wykazał także, dlaczego dotychczasowy dorobek orzecznictwa jest w tej mierze niewystarczający. Wymogi ustawodawcy dotyczące uzasadnienia wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej z powołaniem się na przyczynę określoną w art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c. nakładają na skarżącego obowiązek przedstawienia odrębnej i pogłębionej argumentacji prawnej. Krótki komentarz skarżącego nie spełnia tego standardu. Należy mieć przy tym na względzie, że niekiedy rozbieżność orzecznictwa jest pozorna, gdyż można ją przyjąć tylko wtedy, gdy rozbieżne orzeczenia zapadły one w zbliżonych lub identycznych stanach faktycznych (zob. np. postanowienia Sądu Najwyższego z 21 września 2006 r., IV CSK 268/06 i z 28 marca 2007 r., II CSK 84/07, niepubl.). Z ustalonych w sprawie okoliczności wynika, że w okresie biegu terminu zasiedzenia służebności jej posiadacz nie tylko przystąpił do wybudowania

urządzeń służących do przesyłu energii, ale także eksploatował te urządzenia (str. 29 uzasadnienia). W skardze kasacyjnej skarżący nie podniósł jakichkolwiek zarzutów zmierzających do wykazania, że w okresie biegu terminu zasiedzenia służebności uczestnik (jego poprzednicy prawni) nie eksploatował (nie eksploatowali) tych urządzeń albo przystąpił do tego w dacie, który wykluczał możliwość przyjęcia upływu terminu zasiedzenia tej służebności. Z tej perspektywy nawet odmienna wykładnia przepisów dotycząca rozpoczęcia biegu terminu zasiedzenia na rzecz posiadacza służebności gruntowej o treści przesyłu (następnie służebności przesyłu) nie miałaby znaczenia dla oceny zasadności skargi kasacyjnej.

Wskazać należy również, że nie zachodzi nieważność postępowania, którą Sąd Najwyższy bierze pod rozwagę – w granicach zaskarżenia – z urzędu (art. 398¹³ § 1 w zw. z art. 13 § 2 k.p.c.).

Z przytoczonych względów należało odmówić przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania (art. 398⁹ § 2 w zw. z art. 13 § 2 k.p.c.).

O kosztach postępowania kasacyjnego – na stosowany wniosek zawarty w odpowiedzi na skargę kasacyjną – orzeczono na podstawie art. 530 § 3 k.p.c. w zw. z art. 391 § 1, 398²¹ 13 § 2 k.p.c. oraz przepisów § 10 ust. 4 pkt 2 w zw. z § 5 pkt 3 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych (jedn. tekst: Dz.U. z 2023 r., poz. 1935).

(A.G.)

[a.ł.]